

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ „STUDII DE HUNGAROLOGIE”

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

*Fenomenul hibridității în romanele lui András Cserna-
Szabó*

Îndrumător științific:

PROF. UNIV. DR. EGYED EMESE

Doctorand:

DEÁK-SZEBENI (BÁN) IMOLA

**CLUJ-NAPOCA
2023**

Cuprins

1. Introducere.....	1
Cadrul teoretic, literatura de specialitate.....	2
Ipoteze.....	3
Structura disertației.....	4
2. Metamodernismul.....	6
3. Estetică pragmatică.....	10
4. Hibriditatea.....	12
Despre concept.....	12
Istoria hibridității.....	13
Hibriditatea în proza maghiară contemporană.....	16
5. De la Homer la Vestul Sălbatic și înapoi. Metaficțiune și metaforica haiduciei în romanul lui András Cserna-Szabó <i>Szívéd helyén épül már a Halálcsillag</i>.....	19
Introducere.....	19
Romanul metafictional.....	20
Forme de autoreflexivitate: metalepsis și mise en abyme.....	22
Un roman într-un roman.....	26
Sincretism de gen.....	36
Narațiunea fantastică.....	41
Povestea fantastică al lui Emlék Bundás.....	44
Emlék Bundás, detectivul hard-boiled.....	49
„Inima mea este un bilet de metrou perforat”: despre melodramă.....	51
Western: un gen de haiducie.....	53
Emlék Bundás, profesionistul.....	55
Concluzii.....	60
6. „Pictat cu sânge.” Narațiune fantastică și ficțiune vampirică în romanul lui András Cserna-Szabó <i>Sömmi</i>.....	62
Introducere.....	62
Gen, mod de vorbire, modalitate: narațiunea fantastică.....	63
Vampirul și vampiricul ca categorie estetică.....	68
Vizualitate și oralitatea.....	70
Concluzii.....	85
7. „Dacă e vorba despre pitici, eu nu glumesc!” Anecdoticism și metaficțiune în	

romanul lui András Cserna-Szabó Az abbé a fejével játszik.....	86
Introducere.....	86
Anecdotă și anecdotism.....	87
Genul „pitic” care duce la dezordine.....	93
Concluzii.....	105
8. Elementele de satiră menippiană în romanul lui András Cserna-Szabó <i>Extra dry</i>.....	107
Introducere.....	107
Satira și reprezentarea satirică.....	108
Despre concept.....	108
Istoria genului.....	109
Reprezentarea satirică.....	112
Povestea unei familii extravagante.....	115
Satira menippiană.....	126
Tortura ca dublu mimesis.....	138
Concluzii.....	140
9. Secolul al 5-lea pe scenă. Teatralitate și stand-upul istoric în romanul lui András Cserna-Szabó <i>Zerkó, Attila törpéje</i>.....	142
Introducere.....	142
Romanul istoric.....	143
Epoca regelui Attila din perspectiva unui pitic.....	148
„Covorul de perete” al istoriei.....	151
Anecdotismul ca și contra-istorie.....	162
Oralitate și teatralitate.....	168
Teatrul în antichitate.....	170
Secolul al 5-lea este pe scenă.....	175
Intertexte în roman.....	192
<i>Zerkó</i> și <i>Satyriconul</i>	194
Omul invizibil: Zéta sau Zerkó?.....	204
Genul stand-up comedy.....	212
Zerkó, un pitic artist de stand-up.....	215
Concluzii.....	222
10. Concluziile disertației.....	224

Cuvinte cheie:

Metamodern, hibriditate, estetică pragmatică, metaficțiune, narațiune fantastică, anecdotă, anecdotism, oralitate, satiră, parodie, ironie, roman istoric, sincretism, subversivitate, performativitate

Rezumat

Teza mea prezintă o analiză detaliată a cinci romane ale scriitorului contemporan András Cserna-Szabó. Consider că acest corpus de texte scoate în evidență diferitele caracteristici ale hibridității și ale literaturii metamoderne.

Fiecare dintre romanele autorului dovedește că genul epic mai poate fi aplicat într-un mod de exprimare nou și este gata de reînnoire și schimbare. Operele interpretate resping posibilitățile oferite de modul clasic de exprimare și se străduiesc în mod clar să miște și să stârnească imaginația cititorului prin procesul de recepție. Romanele *Szíved helyén épül már a Halálcsillag* (2013), *Sömmi.* (2015), *Az abbé a fejével játszik* (2018), *Extra dry* (2020), *Zerkó, Attila törpéje* (2022) permit o experiență de text subversiv, performant, și stârnind interesul cititorului îi dă și sarcină.

În teza mea depun eforturi pentru o analiză în profunzime a fiecărui text primar, prin care aș dori să arăt că romanele lui András Cserna-Szabó au o structură hibridă specifică lui. Poetica romanistică a autorului reprezintă o coloratură distinctă în proza maghiară contemporană și demonstrează clar căci caracterul performativ al literaturii și ai artelor a fost apreciat într-un mod deosebit în ultimele decenii. Pe lângă toate acestea, operele sale subliniază și cât de neclară este granița dintre arta înaltă și cea populară.

În partea teoretică a tezei, examinez caracteristicile literaturii contemporane și, odată cu aceasta, sensibilitatea metamodernă în artă și literatură, cu scopul de a plasa romanele lui András Cserna-Szabó în contextul literaturii de astăzi. În cayul de față am folosit lucrările unor teoreticieni precum Timotheus Vermeulen, Robin van den Akker, Raoul Eshelman, David Foster Wallace, David Rudrum, Nicholas Stavris, Zsuzsa Selyem, Anna Nagy, André Ferenc, Benji Horváth, Zoltán Németh și Zsolt Bagi.

După aceea, voi acorda o atenție deosebită esteticii pragmatiste a lui Richard Shustermann, deoarece consider că aruncarea unei priviri de ansamblu și teoretic asupra

esteticii somatice se dovedește a fi inevitabilă din punctul de vedere al lucrărilor discutate și al metamodernismului. În acest caz, m-am bazat pe lucrările lui Shusterman publicate în limba maghiară.

Pe lângă studierea tuturor acestora, în partea teoretică a tezei mele discut și despre fenomenul hibridității sau hibridizării, deoarece consider că aceasta este o abordare teoretică mai potrivită pentru interpretarea prozei lui Cserna-Szabó. Examinarea extind și la prezentarea istorică a conceptului. Voi încerca să conturez fenomenul, mai ales pe baza rolului său în diverse contexte culturale și în literatură. Pentru toate acestea, folosesc în primul rând lucrările lui Brian Stross, Márió Z. Nemes și Eszter Vidosa, deoarece ei studiază fenomenul în profunzime.

Citind proza autorului, putem observa o modalitate specifică cu imagini puternice ale unei narațiuni fantastice. În cazul corpusului de texte alese ca subiect de analiză, găsim elemente fantastice în toate cele cinci romane. Poate fi observat și anecdotismul în operele interpretate, care după părerea mea apare într-un mod inedit. Această formă clasică și tehnică narativă este saturată cu conținut și funcție nouă în spațiul medial schimbat. Pe lângă toate acestea, codurile literare de elită și populare și diversele genuri de calitate contrastante sunt prezente în texte în mod decisiv. În toate cazurile, autorul se străduiește să descentralizeze o tradiție literară clasică cunoscută. Autorii antici și ai realismului rus, gânditorii filozofiei clasice și operele criminale, western, filme cu vampiri, de acțiune sau muzica clasică sau populară se potrivesc perfect în romanele studiate. În toate romanele lui András Cserna-Szabó se poate observa modul parodic sau satiric de reprezentare. Vioicitea hibridă arătată în diferitele structuri folosește discursul mixt al ironiei. Cred că umorul lui Cserna-Szabó reprezintă o culoare specifică în proza maghiară contemporană, o „formulă” specifică a umorului iese la iveală în seria romanelor.

Operele ilustrează clar fenomenul definitiv al sensibilității metamoderne, fluctuația constantă între poli. Narațiunea fantastică face posibil ca realitatea obișnuită, reprezentată realist, să întâlnească supranaturalul, inexplicabilul prin evenimente ciudate și să fluctueze între ele. Metalepsiile funcționează într-un mod similar, deoarece, de asemenea, exprimau oscilația dintre diferite lumi prin amestecarea imaginației și realității. Utilizarea genurilor literaturii populare și vocea marilor clasici ai literaturii înalte fac posibilă, de asemenea, juxtapunerea calităților opuse. Fluctuația dintre registre diferite și juxtapunerea diferitelor valori indică faptul că aceste coduri nu mai sunt neapărat organizate ierarhic în cultura noastră contemporană. Pe lângă toate acestea, prezența constantă a ironiei permite și oscilația între sensuri opuse și calități estetice, din care rezultă în final umorul romanelor.

Noua onestitate sau confesionalismul care apare în metamodernism, narațiunea subiectivă accentuată, poate fi observată și în lucrările autorului, mai ales în primele două romane ale sale. Romanul *Szíved helyén épül már a Halálcsillag* oferind o perspectivă în ciudata viață de zi cu zi a unui tânăr scriitor melancolic, o mare metaficțiune impregnată de elemente autobiografice, în timp ce *Sömmi*. un roman haiducesc scris cu umor excelent, în care prietenul loial al lui Sándor Rózsa mărturisește despre evenimentele sângeroase din sălbăticia maghiară. Datorită viziunii fantastice și subiective rezultate, ambele romane înfățișează cu mare sensibilitate și ingeniozitate povestea asemuirii fiecărui personaj, ascensiunea nebuniei.

Ca trăsătură definitorie a literaturii contemporane, se poate observa că hibriditatea predomină într-un fel în fiecare roman. Proza lui András Cserna-Szabó favorizează practic soluțiile și structurile hibride și, în consecință, modurile mixte de vorbire. Toate acestea creează o compoziție puternică care transformă procesul de citire și întâlnire cu o operă de artă într-o experiență subversivă. Datorită tehnicii caracteristice narațiunii fantastice, aceasta poate fi interpretată ca o modalitate hibridă, o soluție narativă care amestecă obișnuitul cu ciudatul, supranaturalul. În interpretarea primului roman, s-a clarificat că metalepsisul poate fi instrumentul modalității fantastice, care reprezintă și trecerea frontierei, vizează amestecarea elementelor de realitate și fantezie, rezultând și o structură hibridă. Utilizarea genului romanului metaficțional, precum și elementele autoreflexive prezente în opere, au făcut legătura între diferite lumi făcând astfel accesibile cititorului nivelurile de diegeză și extradiegeză. Pe lângă toate acestea, hibriditatea s-a arătat în folosirea constantă a ironiei, care definește fiecare text. În același mod, amestecarea codurilor literaturii înalte și populare confirmă și fenomenul deja menționat. Este interesant de observat că anecdotele operau și un fel de hibriditate, deoarece puteam citi romane, în special *Sömmi*., *Az abbé a fejével játszik* sau *Zerkó* care doreau să se prezinte ca texte orale. Ele sunt situate la granița dintre oralitate și scriere. *Zerkó* a simulat conversația de zi cu zi, spectacolele de scenă și genul de spectacol caracteristic al comediei stand-up prin blasfemia naturală încorporată în textul romanului. Desenele apărute în *Extra dry* fac evidentă și structura romanului și hibriditatea povestirii, întrucât vocea unuia dintre personaje povestește evenimentele prin caricaturi de familie. Deci mediator de imagine și text se împletesc aici și intră în dialog, pentru a obține o imagine și mai completă a istoriei familiei.

Narațiunea fantastică definește aproape toate romanele Cserna-Szabó. Apare cel mai puternic în primele două, dar găsim și în celelalte romane urme ale fantasticului. Centricitatea vizuală a culturii contemporane este confirmată de reabilitarea acestei tehnici de narațiune, deoarece modul de a vorbi folosește imagini originale și tulburătoare. Astfel, în romanele autorului apar creaturi hibride de fantezie, care ne amintesc de monștri clasici ai literaturii

secolului al 19-lea și ai fanteziei cinematografice, precum vampirii, dar prind viață și sirenele din epopeele homerice. Diferiții monștri, dar și imaginile horroristice ale torturii, toate atrag „privirea”. Cred că imaginile subversive ale acestei modalități de prezentare ar putea reapărea în literatura contemporană pentru că este dominată fundamental de vizualitate. În cultura noastră, flămândă, avidă de spectacol, narațiunea fantastică are un efect nou cu imaginile sale neobișnuite și originale. Cred că fantasticul este potrivit pentru a exprima într-un mod dramatic problemele vieții de zi cu zi, precum și diverse stări de spirit și conștiință, crize individuale. După părerea mea, fantasticul este capabil să exprime și, în același timp, să reflecte cele mai stringente întrebări ale realității, aspectele adesea iraționale ale lumii noastre în schimbare.

Deci această tehnică narativă este potrivită pentru ilustrarea diferitelor crize mentale, a procesului de nebunie. În *Sömmi.*, se poate observa că imaginile senzuale și evenimentele ciudate înfățișează nebunia crudului conducător haiduc. În mod similar, în *Szíved helyén épül már a Halálcsillag* conștiința scindată a protagonistului narator este deja construită în Steaua Morții și, în același timp, imaginile narațiunii fantastice exprimă intoxicația sa alcoolică. În *Az abbé a fejével játszik* sau în *Extra dry*, această modalitate transmite și drama spirituală a personajelor individuale, criza unei familii care se destramă. Pe lângă imaginile intense ale nebuliei, modul fantastic de vorbire funcționează și ca o tehnică autoreflexivă, un metatext, deoarece elementele fantastice spun metaforic cititorului și ceva despre modul în care există literatura, natura romanului sau procesul de creație. Acest lucru se poate observa în toate romanele Cserna-Szabó.

Pe lângă toate acestea, incertitudinea rezultată din modul de a vorbi are ca rezultat perturbarea neîncetată a procesului lecturii și oferă o experiență estetică tulburătoare. Într-un mod autoreflexiv, lumea fantastică prezentată atrage atenția asupra alterității experienței literaturii și operelor de artă cu particularitatea ei. Cred că lipsa de închidere și subiectivitatea crescută care rezultă din modul de a vorbi lasă loc pentru diverse interpretări ale cititorilor. Narațiunea fantastică permite în mod fundamental hibriditatea, deoarece este un mod de vorbire care transcendează genul, care poate funcționa cu aproape orice gen. Cu ajutorul acestei modalități, textul literar este capabil să simuleze diverse medii.

Studiul anecdotei și anecdoticității a făcut posibilă tragerea multor concluzii interesante. Analiza operelor interpretate a dovedit că anecdota împreună cu fantasticul este capabilă de o reprezentare mai puternică și mai surprinzătoare a realității, iar asemănarea vorbirii vii care decurge din structura sa permite cineasm și teatralitate mai pronunțată. Cu ajutorul scenelor captivante, anecdota poate simula și caracterul episodic al serialului de filme, prezentând scene scurte, focalizate vizual. Datorită oralității rezultate din anecdote, textul romanului permite

mediului discursiv să funcționeze ca spectacol scenic, în acest caz comedie sau stand-up. În același timp, anecdotismul întrunește și caracteristicile romanului metafictional, întrucât naturalețea și situația vorbirii în direct au trăsături autoreflexive. Din acest motiv, forma anecdotică funcționează și ca un instrument pentru metaficțiune.

Analizând *Zerkó*, am văzut că anecdota funcționează ca o contra-istorie, ca un „nepublicat” sau „text secret” permite bârfele și opinia subiectivă a personajelor. Cred că acest aspect conturează particularitatea culturii contemporane care prețuiește opiniile individuale mai mult decât adevărul. Anecdota deconstruiește marile narațiuni și reprezintă o perspectivă alternativă sub-vizualizată. Împreună cu fantasticul, permite exprimarea unor personaje marginalizate social și diverse identități.

Drama formei „pitic” a fost confirmată de romanele analizate, deoarece dinamismul structurii a fost evidențiat prin mediul medial modificat. Teatralitatea anecdotei contemporane a ieșit în prim-plan datorită caracteristicilor specifice formei, pentru că realitatea tehnicii narațiunii, naturalețea, imediatitatea și situaționalitatea oralității au dovedit toate acestea. Acest lucru se vede în trei romane, precum *Sömmi.*, sau *Az abbé a fejével játszik*, precum și în cazul lui *Zerkó*. Ca procedură narativă, anecdoticitatea are ca rezultat episodicitatea, care nu fragmentează textele, ci mai degrabă permite dinamizarea punctelor de vedere și a intrigii și, în același timp, evocă retorica serialului în cititor. Prin stilizarea oximoronică, anecdotele simulează și mediul filmului, deoarece funcționează ca filmele populare ale lui Tarantino, în care alternează imagini alb-negru și color.

Diferitele registre, genuri de literatură înaltă și populară permit o experiență estetică puternică pentru fiecare roman. Operele de cultură înaltă, cât și de cea populară se dovedesc a fi la fel de importante și inspiratoare. Hibriditatea de gen, care exploatează tensiunea care decurge din opoziția registrelor, urmărește aparent să creeze un nou tip de tehnică de recepție. Citind textele, se poate percepe că fiecare roman, prin schimbări continue de gen, se străduiește să destabilizeze destinatarul. Toate acestea conturează apariția unei strategii de cititor inedite, schimbate, în literatura contemporană. De asemenea, putem observa că codurile senzoriale ale literaturii populare și de elită permit o experiență emoțională și somatică puternică, întrucât imaginile de groază ale fantasticului sau reprezentarea realist-naturalistă în multe cazuri evocă și emoții precum frica sau dezgustul în cititor.

Pe lângă toate acestea, mai putem afirma că structura celor cinci romane este practic asemănătoare, ele fiind definite de același concept creativ: experimentarea cu genul epic, jonglarea genurilor, ludicul. Ca urmare, putem vorbi despre crearea unui gen specific de romane, care se caracterizează în mod caracteristic prin hibriditate. Forma romanelor a lui

Cserna-Szabó se străduiește simultan să revigoreze expresiile literare tradiționale și operele canonice, să le parodizeze și să folosească diverse genuri ale literaturii populare.

Examinând romanele, putem spune că umorul lui Cserna-Szabó reprezintă o culoare extrem de originală și distinctă în literatura contemporană. Stilizarea oximoronică, pe care o aplică în aproape toate romanele sale, îmbină în mod interesant calitățile tragicului și ale comicului. Din cauza modalității tulburătoare și a efectului gestului de îndepărtare, de obicei nu putem simpatiza cu personajele. Rezolvarea tragicului în comic înseamnă că întâlnim situații umoristice peste tot, chiar și în cazul unor lumi terifiante, străin de viață sau nerezonabile. În același timp, putem observa că intenția de îndepărtare se împletește minunat cu modul fantastic de a vorbi, care, la fel ca umorul, creează o oportunitate de a privi o problemă sau neajuns uman din exterior.

Intenția de divertisment care predomină în romane este clară. Modurile parodistice și satirice de reprezentare se dovedesc a fi instrumentele preferate ale scriitorului. Romanele analizate arată clar că András Cserna-Szabó este capabil să portretizeze întrebările tulburătoare ale realității contemporane extrem de sensibilă, dar umorul oferă întotdeauna o oportunitate de a regândi problemele, de a râde împreună de dificultăți și de a se ridica deasupra lor. Face o încercare de a reabilita râsul dus pe gânduri în literatură, deoarece permite experiența somatică a valorilor emoționale ale artei.

Bibliografie

Texte primare

1. CSERNA-SZABÓ András, *Szíved helyén épül már a Halálcsillag*, Budapest, Magvető, 2013.
2. CSERNA-SZABÓ András, *Sömmi.*, Budapest, Magvető, 2015.
3. CSERNA-SZABÓ András, *Az abbé a fejével játszik*, Budapest, Helikon, 2018.
4. CSERNA-SZABÓ András, *Extra dry*, Budapest, Helikon, 2020.
5. CSERNA-SZABÓ András, *Zerkó, Attila törpéje*, Budapest, Helikon, 2022.

Bibliografie selectivă

1. ABÁDI NAGY Zoltán, *A posztmodern regény Amerikában = Helikon*, 1987/1-3, 7–43.

2. ADY Endre, *Egy kis irodalom* (Párizsi levél). *Budapesti Napló*. 1906, aug. 24. = *Ady Endre összes prózai műve*, 8. kötet, szerk. SZABOLCSI József, Budapest, Akadémiai, Arcanum Adatbázis Kft., 1999 <http://mek.oszk.hu/00500/00583/html/> (Letöltve: 2019. 06. 21.)
3. ALEXA Károly, *Anekdota, magyar anekdota = Tanulmányok a XIX. század második feléről*, szerk. MEZEI József, Budapest, ELTE, BTK, XIX. századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék kiadása, 1983.
4. ALEXA Károly, *Regény és regényítészet = Uő: Ugyanazon gyuradékból*, Budapest, Kortárs, 2000, 139–183.
5. AMBRUS Zoltán, *Szent Péter, az esernyője és még valami = A Hét*, 5(1895), 6. sz., 821–822.
6. ANDRÉ Ferenc, HORVÁTH Benji (szerk.), *Címtelen föld*, Kolozsvár, Erdélyi Híradó Kiadó, Budapest, Fiatal Írók Szövetsége, 2020.
7. ANKERSMIT, R. Frank, *Hat tézis a narrativista történetfilozófiáról = Narratívák 4.*, szerk. THOMKA Beáta, Budapest, Kijárat, 2000, 111–120.
8. ARANY Zsuzsanna, *Gonosz alakok megjelenítése az irodalomban: a vámpír = Az éjszaka gyermekei. Tanulmányok a vámpirizmusról*, szerk. H. NAGY Péter, Dunaszerdahely, Lilium Aurum, 2013.
https://www.academia.edu/36639930/Gonosz_alakok_megjelen%C3%A9se_az_irodalomban_a_v%C3%A1mp%C3%ADr (Letöltve: 2021. 04. 20.)
9. BÁDER Petra, MENCZEL Gabriella (szerk.), *A fantasztikus irodalom elméletei Spanyolországban, Amerikában*, Budapest, ELTE BTK Spanyol Nyelvi és Irodalmi Tanszék, 2019.
10. BAGI Zsolt, *Az esztétikai hatalom elmélete*, Szekszárd, Napvilág, 2017.
11. BAHTYIN, Mihail, *A szó esztétikája*, Budapest, Gondolat, 1979.
12. BAHTYIN, Mihail, *Az eposz és a regény (A regény kutatásának metodológiájáról) = Az irodalom elméletei III.*, szerk. THOMKA Beáta, Pécs, Jelenkor, 2007, 27–68.
13. BAHTYIN, Mihail, *François Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája. Rabelais és Gogol. Szatíra.*, ford. KÖNCZÖL Csaba, RAINCSÁK Réka, Budapest, Osiris, 2002.
14. BÁNKI Éva, *A bűn nyelvét megtanulni*, Budapest, Napkút, 2014.
15. BENEDEK Réka, „Küldöm a hangomat, messzire, hozzátok” *Mikrotörténet, szociográfia és oral history a kortárs prózában = Reáliák A magyar próza jelene*, szerk. DECZKI Sarolta, VÁSÁRI Melinda, Budapest, Kijárat, 2021, 198–207.
16. BENYOVSZKY Krisztián, *Bevezetés a krimi olvasásába*, Dunaszerdahely, Lilium Aurum, 2007.

17. BENYOVSZKY Krisztián, *Modor vagy dialógus? Szempontok az irodalmi stilizáció értelmezéséhez* = *Tiszatáj*, 57(2003), 5 sz., 79–87.
http://epa.oszk.hu/00700/00713/00141/pdf/tiszataj_EPA00713_2003_05_079-087.pdf
 (Letöltve: 2021. 04. 20.)
18. BENYOVSZKY Krisztián, *Műfaj / bölcsélet avagy a „kemény krimi” találkozása a filozófiával a törvény boncasztalán* = *Kalligram*, 12(2003), szeptember,
<http://www.kalligram.eu/Kalligram/Archivum/2003/XII.-evf.-2003.-szeptember-Popularis-regiszter/Mufaj-boelcselet-avagy-a-kemeny-krimi-talalkozasa-a-filozofiaval-a-toerverny-boncasztalan> (Letöltve: 2017. 06. 05.)
19. BENYOVSZKY Krisztián, *Szerteágazó vérvonal* = *Prae*, 2007/4, 5–16.
20. BERKES Ildikó, *A western*, Budapest, Gondolat Kiadó, 1986.
21. BODNÁR György, *Az anekdotavita és elméleti tanulságai* = *Uő, A „mese” lélekvándorlása*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1998, 17–36.
22. BOKÁNY Péter, *Ahogyan sohasem volt. A történelmi regény változatai az ezredforduló magyar irodalmában*, Szombathely, Salvaria University Press, 2007.
23. BORSOS J. Gyöngyi, *Sorozatos bűnügyek* = *Helikon*, 31(2020), 794. sz.
<https://www.helikon.ro/sorozatos-bunugyek/> (Letöltve: 2021. 05. 27.)
24. BURKE, Peter, *Az eseménytörténet és az elbeszélés felélesztése* = *Narratívák 4. A történelem poétikája*, szerk. THOMKA Beáta, Budapest, Kijárat, 2000, 37–52.
25. CALVINO, Italo, *Képszerűség* = *Uő, Amerikai előadások*, ford. SZÉNÁSI Ferenc, Budapest, Európa Könyvkiadó, 1998, 101–125.
26. COHN, Dorrit, *Metalepszis és mise en abyme* = *Narratívák 6. Narratív beágyazódás és reflexivitás*, szerk. JABLONCZAY Tímea, BENE Adrián, Budapest, Kijárat, 2007, 113–122.
27. CSÁSZI Lajos, *A televíziós talk show története és műfaji sajátosságai* – [Császi Lajos: A televíziós talk show története és műfaji sajátosságai \(Médiakutató\) \(mediakutato.hu\)](http://mediakutato.hu)
 (Letöltve: 2022. 12. 10.)
28. DARAB Ágnes, *Az antik anekdota ügye* = *Literatura*, 42(2016), 1–2. sz., 3–21.
29. DOBOS István, *Alaktan és értelmezéstörténet*, Debrecen Kossuth Egyetemi Kiadó, 1995, 41–68.
30. ECO, Umberto (szerk.), *A rútság története*, Budapest, Európa Könyvkiadó, 2007.
31. ESHELMAN, Raoul, *After Postmodernism: Performatism in Literature* = *Anthropoetics* XI., no. 2, Fall 2005 / Winter 2006 <http://anthropoetics.ucla.edu/ap1102/perform05/>
 (Letöltve: 2018. 10. 22.)

32. FÁBIÁN Péter, *Kortársunk Arisztophanész. Gondolatok a színpadi szövegalkotás természetéről*, Budapest, Doktori értekezés, SZFE Doktori Iskola, 2020.
33. FALUS Róbert, *Az antik világ irodalmai*, Budapest, Gondolat, 1976.
34. FOUCAULT, Michel, *Őrület és társadalom*, ford. SUTYÁK Tibor = Uő, *Nyelv a végtelenhez. Tanulmányok, előadások, beszélgetések*, szerk. SUTYÁK Tibor, Debrecen Latin Betűk, 1999, 251–270.
35. FRYE, Northrop, *A kritika anatómiája*, ford. SZIKI József, Budapest, Helikon, 1998.
36. FÜLÖP László, *Modernizált anekdotizmus = Uő, Realizmus és korszerűség. XX. századi magyar regényírók*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1987, 181–224.
37. GENETTE, Gérard, *Metalepszis*, ford. Z. VARGA Zoltán, Budapest, Kalligram, 2003.
38. GINTLI Tibor, *A Harmonia caelestis az anekdotikus elbeszélői hagyomány kontextusában = Irodalomtörténet*, 49. (99.), 2018, 1. sz. 57–67.
http://epa.oszk.hu/02500/02518/00359/pdf/EPA02518_irodalomtortenet_2018-1_057-067.pdf (Letöltve: 2019. 06. 17.)
39. GINTLI Tibor, *Anekdota és modernség = Tiszatáj*, 43(2009), 1. sz., 59–65.
40. GINTLI Tibor, *Esterházy Péter Estije mint Kosztolányi-értelmezés = Új Forrás*, 49(2017), 7. sz., 70–79.
http://epa.oszk.hu/00000/00016/00224/pdf/EPA00016_uj_forras_2017_07_070-079.pdf
(Letöltve: 2019. 07. 04.)
41. GINTLI Tibor, *Metafora és önazonosság Krúdy regénytöredékében = Iskolakultúra*, 2004/6-7, 97–106.
http://real.mtak.hu/60377/1/EPA00011_iskolakultura_2004_06_07_097-106.pdf
(Letöltve: 2018. 07. 20.)
42. GINTLI Tibor, *Perújrafelvétel. Anekdotikus elbeszélésmód és modernség a 20. század első felének magyar prózájában*, Budapest, Kalligram, 2021.
43. GOSSMAN, Lionel, *Anekdota és történelem = Narratívák 8. Elbeszélés, kultúra, történelem*, szerk. KISANTAL Tamás, Budapest, Kijárat, 2009, 217–248.
44. GREENBAUM, Andrea, *Stand-up comedy as rhetorical argument: An investigation of comic culture. = Humor: International Journal of Humor Research*, 1999, 12/1, 33–46.
45. GYÁNI Gábor, *Miről szól a történelem? Posztmodern kihívás a történetírásban = Uő: Emlékezés és emlékezet és a történelem elbeszélése*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2000, 13–31.
46. GYÁNI Gábor, *Történelem és regény: a történelmi regény = Uő: Relatív történelem*, Budapest, Typotex, 2007, 260–284.

47. GYÖRGY Lajos, *Az anekdota. A magyar regény előzményei*, Bukarest, Kriterion Könyvkiadó, 1988.
48. GYÖRGY Péter, *Memx. A könyvbe zárt tudás a 20. században*, Budapest, Magvető, 2002.
49. GYURIS Norbert, *A vénember lábnyma – metafikció, szimuláció, hipertextualitás és szerzőség*, Szeged, Americana eBooks, 2011.
https://books.google.ro/books?id=4b_go8RESpYC&printsec=frontcover&hl=hu&source=gb_s_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (Letöltve: 2017. 05. 03.)
50. H. NAGY Péter, *A negyedik. Kiegészítés Németh Zoltán A posztmodern magyar irodalom hármassztrégiája című könyvéhez* = Uő, *Alternatívák, A popkultúra kapcsolatrendszerei*, Budapest, PRAE.HU, 2016, 283–302.
51. H. NAGY Péter, *Hibridek*, Dunaszerdahely, Nap Kiadó, 2007.
52. H. NAGY Péter, *Médiaközeli relációk*, Dunaszerdahely, Nap Kiadó, 2018.
53. HAJDU Péter, *Az anekdota fogalmáról* = *Romantika: világkép, művészet, irodalom*, szerk. SZEGEDY-MASZÁK Mihály, HAJDU Péter, Budapest, Osiris, 2001, 66–81.
54. HÁSZ-FEHÉR Katalin, *Az anekdota anekdotikus működése Mikszáth prózájában* = *Híd*, 49(2005), 1. sz., 67–80.
55. HÁY János, *A nyelv diktátuma* = *Színház*, 39(2006), 7. sz., 24–25.
56. HITES Sándor, *A történelem és a metafikció az angolszász regényirodalom közelmúltjában* = *Forrás*, 34(2002), 6. sz., 93–101.
57. HORNYIK Sándor, *A képi fordulatról*, 2002. szeptember 15. – [A képi fordulatról – exindex](#) (Letöltve: 2023.03.03.)
58. HORTAINÉ SEREG Mariann, *A paródia mint affirmáció: Karinthy Frigyes paródiáinak szerepe a nyugatosok népszerűsítésében*, Miskolc, Doktori értekezés, Miskolci Egyetem, 2013. – [11860.pdf \(uni-miskolc.hu\)](#) (Letöltve: 2023. 01.31.)
59. JABLONCZAY Tímea, *Önreflexív alakzatok a narratív diskurzusban* = *Narratívák 6. Narratív beágyazódás és reflexivitás*, szerk. Uő, Budapest, Kijárat, 2007, 7–34.
60. JAMESON, Fredric, *A posztmodern, avagy a kései kapitalizmus kulturális logikája*, ford. DUDIK Annamária Éva, Budapest, Noran Libro, 2010.
61. JÓKAI Mór, *A magyar néphumorról* = Uő, *Életemből*, 1. kötet, Budapest, Révai Testvérek Tulajdona, 1898, 313–330.
62. KIRÁLY Jenő, *A film szimbolikája. A kalandfilm formái*, III/1, Kaposvár–Budapest, Kaposvári Egyetem, Művészeti Kar, Mozgóképkultúra Tanszék, Magyar Televízió Zrt., 2010, 264–347.

63. KIRÁLY Jenő, *Terror és kultúra (Egy erős műfaj portréja. A western)* = Uő: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok, archetípusok a filmkultúrában*, Budapest, Korona Kiadó, 1998, 118–143.
64. KIRCHKNOPF Andrea, *A kortárs történelmi regény: A neoviktoriánus irodalom = Filológiai közlöny*, 63(2017), 2., sz. 116–131 – [A kortárs történelmi regény: A neoviktoriánus irodalom - REAL - az MTA Könyvtárának Repozitóriuma](#) (Letöltve: 2023. 01.31.)
65. KRICSFALUSI Beatrix, *Színrevitel = Média- és kultúrtudomány*, szerk. Uő, Budapest, Ráció Kiadó, 2018, 346–349.
66. KUNDERA, Milan, *A regény művészete*, Budapest, Európa, 2018.
67. LACZKÓ Géza, *A történelmi regény* = Uő: *Öröklés és hódítás*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1981, 44–84.
68. LAPIS József, *Líra 2.0. Közelítések a kortárs magyar költészethez*, Budapest, JAK+PRAE, 2015, 33–35.
69. LENDVAI Endre, *A vicc anatómiája és élettana = Ezerarcú humor*, szerk. DACZI Margit, T. LITOVKINA Anna, BARTA Péter, Budapest, Tinta Könyvkiadó, 2008, 231–239.
70. LŐKÖS Ildikó, *Trágár szavak a színpadon = Kritika*, 34(2005), 9. sz., 24.
71. LUKÁCSI Margit, *Kép, képzelet, fantasztikum: a fantázia mesterei a XIX-XX. századi olasz irodalomban Collóditól Calvinóig*, Budapest, L'Harmattan, 2016.
72. LYOTARD, Jean-François, HABERMAS, Jürgen, RORTY, Richard, *A posztmodern állapot*, ford. ANGYALOSI Gergely, Budapest, Századvég, 1993.
73. MAÁR Judit, *A fantasztikus irodalom*, Budapest, Osiris, 2001.
74. MCHALE, Brian, *Kínai-doboz világok = Narratívák 6. Narratív beágyazódás és reflexivitás*, szerk. JABLONCZAY Tímea, BENE Adrián, Budapest, Kijárat, 2007, 181–208.
75. MCHALE, Brian, *Postmodernist Fiction*, New York, Methuen, 1987.
76. MCLUHAN, Marshall, *Understanding Media. The Extension of Man*, California, Ginko Press, 2013.
77. MEDICK, Hans, *Mikrotörténelem = Narratívák 4. A történelem poétikája*, szerk. THOMKA Beáta, Budapest, Kijárat, 2000, 53–63.
78. MÉSZÁROS István, *Szatíra és valóság*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1955.
79. NAGY Anna, *Bevezető = Metamodernizmus a kortárs irodalomban*, szerk. SELYEM Zsuzsa, KESZEG Anna, NAGY Anna, Domus szülőföldi ösztöndíj, 2014-2015.

80. NEMES Z. Márió, *Boldog Babel és digitális Pompeji = Poptechnikák. Komplexitás a népszerű kultúrában*, szerk. H. NAGY Péter, L. VARGA Péter *Budakeszi*, Prae, 2022, 59–109.
81. NEMES Z. Márió, *Hibriditás = Média- és kultúratudomány kézikönyv*, szerk. KRICSFALUSI Beatrix, Budapest, Ráció Kiadó, 2018, 278–281.
82. NEMES Z. Márió, *Spekulatív hibridek. A magyar prózapoétika spekulatív mutációja a kétezer-tízes években = Reáliák. A magyar próza jelene*, szerk. DECZKI Sarolta, VÁSÁRI Melinda, Budapest, Kijárat, 2021, 28–46.
83. NEMES Z. Márió, WIRÁGH András, *A halottak globálisan lovagolnak = Helikon*, 2020/2, 145–167.
84. NÉMETH Zoltán, *A posztmodern irodalom hármassztratégiája*, Pozsony, Kalligram, 2012.
85. POTTER, Gary, LOPEZ, Jose (ed.), *After Postmodernism: An Introduction to Critical Realism*, London-New York, The Athlone Press, 2001.
86. RÉVAY József, *Előszó = PETRONIUS Arbiter, Trimalchio lakomája*, ford. RÉVAY József, Budapest, Bibliotheca, 1943, 3–29.
87. RIFFATERRE, Michael, *Szimbolikus rendszerek a narratívában = Narratívák 2. Történet és fikció*, szerk. THOMKA Beáta, Budapest, Kijárat, 1998, 61–84.
88. RITOÓK Zsigmond, SARKADY János, SZILÁGYI János György (szerk.), *A dráma eredete = Uő: A görög kultúra aranykora. Homérostól Nagy Sándorig*, Budapest, Gondolat, 1984, 179–181.
89. ROBOTOS Imre, *A nevetés vonzásában*, Bukarest, Kriterion Kiadó, 1973.
90. ROZENKRANZ, Karl, *A rítus esztétikája*, szerk. TELLER Katalin, Budapest, ELTE, 2022.
91. RUDRUM, David, STAVRIS, Nicholas (ed.), *Supplanting the Postmodern. An Anthology of Writings on the Arts and Culture of the Early 21st Century*, London, Bloomsbury, 2015.
92. SCHATZ, Thomas, *Hollywood Genres: Formulas, Filmmaking and the Studio System*, New York, Random House, 45–47.
93. SCHRIM Anita, *Az alakzatok mint a nyelvi humor eszközei a stand-up comedyben = A humor nagytón keresztül*, szerk. BODA-UJLAKY Judit, BARTA Zsuzsanna, T. LITOVKINA Anna, BARTA Péter, Budapest, Tinta Könyvkiadó – ELTE Bölcsészettudományi Kar, 2016, 33–41.
94. SCHRIM Anita, *Egy szövegtípus története a diskurzusjelölők tükrében. A stand-up comedy múltja és jelene = A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei X.*, szerk. FORGÁCS Tamás, NÉMETH Miklós, SINKOVICS Balázs Szeged, Szegedi Tudományegyetem, Magyar Nyelvészeti Tanszék, 2019, 285–298.

95. SHUSTERMAN, Richard, *A gondolkodó test. Szómaesztétikai esszék*, Szeged, JATEPress, 2017.
96. SHUSTERMAN, Richard, *Pragmatista esztétika: A szépség megélése és a művészet újragondolása*, ford. KOLLÁR József, Pozsony, Kalligram, 2003.
97. SHUSTERMAN, Richard, *Szómaesztétika és az élet művészete, Válogatás Richard Shusterman írásaiból*, Szeged, JATEPress, 2015.
98. SMITH, Stephen A., *Humor as Rhetoric and Cultural Argument = Journal of American Culture*, 1993, 16/2, 51–63.
99. STROSS, Brian, *The Hybrid Metaphor: From Biology to Culture = The Journal of American Folklore*, 112(1999), 254–267.
100. SZALAY Károly, *Komikum, satíra, humor*, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1983.
101. SZIJÁRTÓ M. István, *A történész mikroszkópja. A mikrotörténelem elmélete és gyakorlata*, Budapest, L'Harmattan, 2014.
102. TARJÁNYI Eszter, *Az egyszerű forma bonyolultsága. Az anekdota mint ellentörténelem és Tóth Béla Anekdotakincse = Literatura*, 36(2010), 1. sz., 15–38. http://real-j.mtak.hu/1459/1/LITERATURA_2010.pdf (Letöltve: 2019. 06. 17.)
103. TODOROV, Tzvetan, *Bevezetés a fantasztikus irodalomba*, ford. GELLÉRI Gábor, Budapest, Napvilág, 2002.
104. TÓTH Loretta, *Humor vagy arculatsértés? = A humor nagyítón keresztül*, szerk. BODAUJLKAY Judit, BARTA Zsuzsanna, T LITOVKINA Anna, BARTA Péter, Budapest, Tinta Könyvkiadó–ELTE Bölcsészettudományi Kar, 2016, 141–147.
105. TURNER, Luke, *Metamodernista kiáltvány, Selyem Zsuzsa előszavával = Helikon* 27(2016), 709. sz., december. 10. [Luke Turner | Metamodernista kiáltvány. Selyem Zsuzsa előszavával | Helikon](http://www.helikon.hu/2016/december/10/Luke_Turner_Metamodernista_kialtvany_Selyem_Zsuzsa_eloszavaval_Helikon) (Letöltve: 2018. 10. 22.)
106. VARGA Viktor, *A nyelv mint a fantasztikum és a krimi forrása = Irodalomismeret*, 2013/2, 148–157.
107. VERMEULEN, Timotheus, VAN DEN AKKER, Robin, *Notes on Metamodernism = Journal of Aesthetics of Culture*, 2010/2, 1–14. – [Notes on metamodernism \(tandfonline.com\)](http://www.tandfonline.com) (Letöltve: 2018. 10. 02.)
108. VIDOSA Eszter, *Határsértés és hibriditás. Szétbomlasztott valóság Bartók Imre szövegeiben = Reáliák. A magyar próza jelene*, szerk. DECZKI Sarolta, VÁSÁRI Melinda, Budapest, Kijárat, 2021, 55, 47–67.
109. WALLACE, David Foster, *E Umnibus Pluram: Television and U. S. Fiction = Review of Contemporary Fiction*, 13: 2, 1993, summer, 151–194.

110. WAUGH, Patricia, *Metafiction. The Theory and Practice of Self-Conscious Fiction*, London and New York, Routledge, 1984.
111. WHITE, Hayden, *A történelmi szöveg mint irodalmi alkotás = Testes könyv*, szerk. KISS Attila Attila, KOVÁCS Sándor S. K., ODORICS Ferenc, Szeged, Ictus, 1996, 333–354.
112. WRIGHT, Will, *A westernfilm struktúrája*, ford. BERKES Ildikó, BERKES Sándor - [Médiamánia - G-Portál \(gportal.hu\)](http://gportal.hu) (Letöltve: 2022. 04. 04.)